

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Ролята на жените като движеща сила за модел на развитие и иновации в селското стопанство и селските райони“ (становище по собствена инициатива)

(2012/C 299/06)

Докладчик: г-жа Daniela RONDINELLI

На 19 януари 2012 г. Европейският икономически и социален комитет реши, в съответствие с член 29, параграф 2 от Правилника за дейността, да изготви становище по собствена инициатива относно:

„Ролята на жените като движеща сила за модел на развитие и иновации в селското стопанство и селските райони“.

Специализирана секция „Земеделие, развитие на селските райони, околна среда“, на която беше възложено да подготви работата на Комитета по този въпрос, прие своето становище на 26 юни 2012 г.

На 482-рата си пленарна сесия, проведена на 11 и 12 юли 2012 г. (заседание от 12 юли), Европейският икономически и социален комитет прие настоящото становище с 204 гласа „за“, 5 гласа „против“ и 3 гласа „въздържал се“.

1. Заключение и препоръки

1.1 Потенциалът на жените, работещи и/или упражняващи предприемаческа дейност в селското стопанство и селските райони, трябва да се анализира, отчита и насърчава във всички политики на ЕС, а не да се санкционира от някои от тях: това е необходимата основа, за да могат жените да бъдат действащи лица в развитието и иновациите, което помага на всички сектори да излязат от кризата.

1.2 В цялото законодателство на ЕС и в неговите програми трябва да бъдат гарантирани равно третиране, равни възможности и мерки за подобряване на положението на жените чрез ефективно включване в политиките на въпросите, свързани с равнопоставеността на половете, чрез опростяване на процедурите за достъп до ресурси и периодична проверка на резултатите.

1.3 Жените трябва да бъдат включени в плановете за развитие на сектора на териториално и регионално равнище: това предполага, че те имат възможност да участват, да изразяват своите нужди, да споделят опит и проекти (изграждане на капацитет).

1.4 Чрез взаимодействието на университети и изследователски центрове със заинтересованите жени трябва да се анализират потенциалът и нуждите; да се осигурят обучителни инструменти и технологии за подкрепа на развитието на предприятията, управлявани от жени; да се подобри качеството на работа и живот на жените в селското стопанство.

1.5 ИКТ⁽¹⁾ са от решаващо значение за развитието и подобряването на участието на жените в селското стопанство, при условие че са ефикасни, добре разпределени по цялата територия, достъпни и евтини (широкопалтови). Това може също да създаде работа и за техници в областта на ИКТ.

1.6 Създаването на мрежи от жени, улеснено от висококачествените ИКТ, развива контакти, подкрепя участието и благоприятства отношенията и обмена на добри практики между жените от ЕС и жените от страните кандидатки и от трети страни, което е от полза за международното сътрудничество и търговията.

1.7 Обучението следва да бъде насочено към нуждите и потенциала на заинтересованите жени; иновационните форми на разпространение на знанията могат да бъдат възложени на самите жени (дискуссионни групи и самообучение, рубрики в пресата, действия по предоставяне на информация в учебните заведения и др.).

1.8 За да могат жените да се организират и участват, като развиват своя потенциал, са нужни ефикасни, достъпни и гъвкави услуги, които да освобождават време за сметка на работата, свързана с полагане на грижи. Това се отнася до здравеопазването, транспорта, кредитите, дистрибуцията, маркетинга, грижите за възрастни хора и деца, но също така и за секторите, свързани със социалните грижи, за да се гарантира защита на жените, които не разполагат с такава. И в този случай се създава работа – в съответните служби.

1.9 Всички държави членки на ЕС би трябвало да насърчават правното признаване на неплатените семейни работници в селското стопанство с цел осигуряването на превантивна и здравна защита. На равнището на ЕС би било целесъобразно да се определи нормативна рамка за съсобствеността, евентуално чрез създаване на статут на жената от земеделските и селските райони.

1.10 Жените могат да допринасят за устойчивостта на селското стопанство и територията, ако разполагат с необходимите познавателни средства и технологии (екологосъобразни технологии, управление и ефикасно използване на ресурсите, производството на чиста енергия). За създаването на този вид иновационни и устойчиви предприятия следва да се предвиди ускорена процедура за лесен достъп до ресурси (особено по II стълб на ОСП).

1.11 Жените могат да бъдат двигател за възстановяването на занаятчийството, на традиционните качествени продукти и биологично чисти храни, включително чрез по-тясно взаимодействие между производителки и потребителки, което трябва да бъде проучено и насърчено (както в случая на „късите вериги“).

1.12 Реформата на ОСП и политиките за развитие на селските райони трябва да спомогнат за насърчаване на работата и дейността на жените, като това се извърши, по-специално, чрез тематични програми, предназначени за жените (II стълб).

⁽¹⁾ Информационни и комуникационни технологии.

1.13 Държавите членки, регионите, местните власти и социалните партньори споделено носят отговорността за насърчаване на потенциала на жените, живеещи в селските райони, гарантирайки условия, при които се спазват законите и прилагането на подходяща юридическа рамка, в която се гарантира принципът на равнопоставеност и представителство на половете, включително и във вътрешната им структура. Положителните примери в отделни държави членки трябва да служат като стимул за това жените да бъдат представени в подобаваща степен във всички политически, икономически и социални органи в селскостопанския сектор и в селските райони, за което настоява и Европейският парламент.

2. Потенциал, който трябва да бъде разгърнат

2.1 Потенциалът, представляван от жените в селското стопанство и в селските райони, е силно подценен: в доклада за ОСП за 2010 г. ⁽²⁾ жените се споменават само чрез статистиките на Евростат, а в доклада за развитието на селските райони за 2010 г. белго се споменава разликата в процента участие в работата (76 % мъже, 62 % жени ⁽³⁾). Дори и в интересното решение на Съвета от 20.2.2006 г. относно „Стратегическите насоки на Общността за развитие на селските райони“ ⁽⁴⁾ жените са споменати само във връзка с необходимостта от насърчаване на достъпа до заетост.

2.2 Европейският парламент обаче с резолюция от 2011 г. относно *ролята на жените в селското стопанство и селските райони* ⁽⁵⁾, акуратно изброява основните проблеми, с които се сблъскват жените, и предлага някои стратегически начини да им се окаже подкрепа в тази социална и икономическа реалност. ЕИСК изразява съгласие с анализа на ЕП и одобрява заключенията от него, като същевременно припомня редица свои становища ⁽⁶⁾.

2.3 ЕИСК приветства предложението на Комисията за регламент с общи разпоредби относно структурните фондове и придружаващите го работни документи на службите на Комисията ⁽⁷⁾, както и съобщението относно Европейското партньорство за иновациите в селското стопанство ⁽⁸⁾: тези текстове съдържат интересни елементи, които дават надежда, че институциите ще обърнат повече внимание на въпросите, свързани с равенството между половете и се надява те да бъдат последвани от подходящи решения на Съвета.

2.4 ЕИСК приветства изрично дейността на организациите на жените в селските райони и на подобни на тях мрежи в редица държави членки. Някои от тях са самостоятелни, други са част от сдруженията на селскостопанските производители.

Съществуват и младежки организации в селските райони, които се ангажират в значителна степен в полза на равенството на половете. По този начин много жени получават квалификация и биват мотивирани да се ангажират още по-силно в предприемачество, в социалната област, в професионални организации и в политиката. Освен това те имат значителен принос за постигнатия досега напредък – например по отношение на социалното осигуряване на семействата на селскостопанските производители. В някои сдружения на селскостопански производители, в които досега традиционно са доминирали мъжете, днес активна роля и значително влияние имат жените ⁽⁹⁾. Такива примери следва да бъдат образец за всички държави членки.

2.5 Това становище има за цел да набележи, успоредно с цитираните документи, някои политики и мерки, които могат да помогнат на жените да разгърнат своя потенциал на работнички и предприемачки, като възприема новаторски подход, благоприятстващ устойчивото развитие и качествените работни места. По-доброто определяне на потребностите и нуждите на заетостта и женското предприемачество в земеделието и селските райони може да подобри производството, да го направи по-квалифицирано, да даде стратегически размах, да го разнообрази и създаде по-голяма съгласуваност между ОСП и политиките за развитие на селските райони и териториалното сближаване.

3. Данни и критерии за прочит

3.1 Последователните реформи на ОСП размиха границата между понятията селскостопанска икономика, селска икономика и управление/утвърждаване на стойността на територията. Това поставя анализа на проблемите, пред които са изправени жените, в по-широка перспектива ⁽¹⁰⁾, но и поражда по-голяма необходимост от точни качествени данни, разпределени по категории, като се задълбочат усилията, които Евростат вече полага. Според Резолюцията на ЕП от 2011 г. „редовно работещите в селското стопанство“ са 26,7 млн., от които 42 % (т.е. 11,2 милиона) са жени, като това включва всички селскостопански и селски дейности, свързани с извършване на някаква работа (която често обаче не е нито единствената, нито основната им дейност), докато Евростат измерва заетостта в селското стопанство на базата на годишни работни единици (AWU – Annual Working Units), което намалява общия брой на работещите през 2010 г. в селскостопанския сектор мъже и жени, независимо от статута им, на 11,1 милиона (за земеделието, горското стопанство, лова и риболова) и, следователно, на женската заетост - на около 4,7 милиона ⁽¹¹⁾.

3.2 Това позоваване на статистическата методология има за цел да покаже, че проблемът не се отнася до количествени критерии, а до стратегическото значение на селскостопанските и селските райони в тяхното взаимодействие с градските и крайградските райони и тяхното устойчиво развитие (екологично и социално). Следователно положението на жените в селското стопанство и селските райони ще се разглежда от двойна

⁽²⁾ „Agriculture in the EU - Statistical and Economic Information“ („Селското стопанство в ЕС – статистическа и икономическа информация“) – доклад за 2010 г., март 2011 г.

⁽³⁾ Стр. 146, таблица 3.5.1.4. от посочения доклад.

⁽⁴⁾ Решение № 2006/144/ЕО от 20 февруари 2006 г. (програмен период 2007-2013 г.) – ОВ L 55, 25.2.2006 г., стр. 20.

⁽⁵⁾ P7_TA(2011)0122.

⁽⁶⁾ Сред тях трябва да се припомнят становища CESE, ОВ С 256, 27.1.2007 г., стр. 144-149, CESE, ОВ С 317, 23.12.2009 г., стр. 49, CESE, ОВ С 347, 18.12.2010 г., стр. 4, CESE, ОВ С 376, 22.12.2011 г., CESE, ОВ С 143, 22.5.2012 г., стр. 35-39, CESE, ОВ С 191, 29.6.2012 г., стр. 116-129.

⁽⁷⁾ COM(2011) 615 final/2 и SWD 61 final, част 1 и 2.

⁽⁸⁾ COM(2012) 79 final.

⁽⁹⁾ Така например начело на Федерацията на шведските селскостопански производители (LRF) е жена – активна селскостопанска производителка.

⁽¹⁰⁾ 92 % от европейската територия се счита за селска и на нея живеят около 56 % от населението, произвеждайки 45 % от добавената стойност в ЕС (данни от решението, посочено в параграф 2.1).

⁽¹¹⁾ Комисията подготвя поредица от доклади и проучвания в тази област. ЕИСК се надява те да съдържат още по-точни качествени данни, представени в разбивка.

гледна точка: високо равнище на европейските производствени стандарти и потенциала на жените, който може да бъде разгърнат с ограничени ресурси, но използвани ефективно и целенасочено. Ще се има предвид, че все още сме в период на тежка криза, която причинява трудности, но и създава възможности за жените, живеещи и работещи в селските и селскостопанските райони.

4. Селскостопанската и селската икономика и последиците от кризата

4.1 Наскоро проведени проучвания на ситуацията в селскостопанските и селските райони показват, че след спад в производството и заетостта, дължащ се на спад в потреблението и износа, секторът се връща към растеж и доходите нарастват. Вътрешният пазар по-специално показва известно предпочитание към качество и устойчивост: например купуването на местни (разпространение на „0 км“ или къса верига⁽¹²⁾) и/или биологични продукти се възприема положително от потребителите.

4.2 По отношение на заетостта, между 2007 и 2008 г. са изгубени около 900 хиляди работни места в селското стопанство, а между 2008 и 2009 г., балансът е бил - 200 000 AWU⁽¹³⁾. Отрицателната тенденция в заетостта би могла да се стабилизира около стойности, които отразяват естествен спад в заетостта, дължащ се на рационализация на предприятията, при която неквалифицираната работна ръка намалява в полза на по-квалифицираната.

4.3 Въпреки тези вдъхващи надежда елементи, със сигурност не сме излезли от кризата, не се е подобрило и положението на жените: голяма част от селскостопанските предприятия продължават да използват неофициално женския труд, който и без това е поставен в неблагоприятно положение, както по отношение на пълното работно време (26 % от жените в сравнение с 52 % от мъжете), така и на непълното (9,7 % от мъжете в сравнение с 11,8 % от жените⁽¹⁴⁾). Тези данни не обхващат сезонната работа (в която броят на заетите е голям, като само малък процент от тях работят на безсрочен трудов договор), неофициалната и незаконно наетата работна ръка, т.е. обширна, невидима и неохарактеризирана в количествено отношение сфера, по отношение на която трябва да се вземат мерки чрез насърчаване на декларирането на недекларирания труд, и, в рамките на възможното, стабилизиране на женския труд.

4.3.1 Много тревожно е положението на имигрантките (както от Общността, така и извън нея), които често са лишени от най-елементарните права, като се започне със закъснялото изплащане на заплатите или необоснованото и неоправданото им намаляване. Тази ситуация се влоши от началото на кризата и не може да бъде оправдана с трудното предоставяне на заеми на малките земеделски стопанства и предприятия за преработка; има много случаи на работнички, на които се е наложило да се върнат в страната си на произход, без трудът им да е бил заплатен, или които са станали жертва на експлоататори, престъпници и търговци на работна ръка, които, за съжаление, все още не са наказуеми в някои държави членки на ЕС.

⁽¹²⁾ Да припомним конференцията „Local agriculture and short food supply chains“ (Местно селско стопанство и къси вериги на предлагане на храни) (Брюксел, 20.4.2012 г.)

⁽¹³⁾ Данни от Евростат.

⁽¹⁴⁾ Доклад за ОСП за 2010 г., таблица 3.5.1.4 (http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/2010/table_en/index.htm).

4.3.2 Пространствената разпръснатост на земеделските стопанства и малките размери на много от тях усложняват контрола върху коректността на трудовите отношения. Въпреки това едно внимателно управление от страна на местните власти, заедно със социалните партньори и организациите на гражданското общество, може да бъде отправна точка в борбата с нередностите и престъпността, като гарантира права и сигурност за всички.

5. За подобряване живота и труда на жените в селскостопанските и селските райони ...

5.1 Качественото измерение на селскостопанското производство е важен аспект на труда на жените, както като производители, така и като неплатени семейни работници и потребители, индивиди, които предават традициите, креативността и автентичните модели на поведение. За да се извлече полза от тази ситуация, е необходимо на територията да се вземат съгласувани решения.

5.2 При разработването и прилагането на усъвършенствани техники за производство, професионалната ориентация и обучението трябва да се опират на взаимодействието на изследователските центрове и университетите със селските райони, като проучванията на нуждите на жените и анализа на техния потенциал.

5.3 Често се смята, че всеки проблем на подобряване на качеството и насърчаване на конкурентоспособността може да бъде решен чрез някакъв вид обучение. Това може да доведе по-скоро до количествено, отколкото до качествено и целенасочено увеличение на предлагането на обучения, което често не отговаря адекватно нито на реалните потребности на икономиката и съответните социални участници, нито на стратегията за устойчиво развитие. За да се развива, селскостопанският сектор се нуждае от подготвени работнички и предприемачки, но обучението само по себе си не е достатъчно, за да промени веднага работата, дейността и живота, ако липсват съоръжения и услуги и ако не се създават устойчиви и качествени работни места.

6. ...и анализ на нуждите и потенциала на територията

6.1 Всяка дейност за обучение, предоставяне на услуги или рационализация трябва да започва с анализ на конкретните условия и възможностите на жените, които живеят и работят в селскостопанска и селска среда. Това предполага внимателен анализ на територията, на потенциала и на очакванията на хората, които трябва да се провежда с активното участие на заинтересованите жени. Участието е динамичен процес, който обвързва с отговорност националните, регионалните и местните власти, но също така и социално-професионалните организации. Общият потенциал на дадена територия може да се повиши, ако се разгърне потенциалът на жените, които живеят там. Целеви и ефективни програми за развитие на иновациите, предприемачеството и женския труд могат да създадат работни места (особено за младите), като забавят, а понякога дори и преобърнат тенденцията на обезлюдяване на селските райони.

6.1.1 Университетите и територията трябва да си взаимодействат в анализа на този потенциал: изследователските центрове трябва да бъдат включени в проектирането и оценката на плановете за развитие. Това изисква осигуряване

на ефективни връзки, чрез съвременни и достъпни ИКТ между университетите и жените за извършване на по-точни изследвания и изпитването им на място⁽¹⁵⁾.

6.1.2 Плановете за териториално развитие би трябвало да съдържат конкретни действия, насочени към обучение на работничките, неплатените семейни работнички и предприемачките, като изтъкват способността им за адаптация, иновации, за предаване на знания и модели на поведение. Преминалите през обучение жени би трябвало да бъдат насърчавани да предават наученото на други жени чрез официални (кооперации, структури за участие в решенията на местните власти, групи за действие в рамките на развитието на селските райони и др.) и неофициални средства (дискуссионни групи и групи за самостоятелно обучение, лекции в учебните заведения, радио- и телевизионни предавания, рубрики във вестниците, социални предприятия и др.). Необходимият стимул се изразява не само във финансови средства, но и в освобождаване на време за жените, благодарение на улеснения и добри местни услуги (платен отпуск, детски заведения, ефективен и безплатен транспорт⁽¹⁶⁾, временно заместване в работата при полагане на грижи, селски детски градини и др.).

6.2 Предпоставка за това е ефективното, бързо (широко-лентово) и евтино интернет покритие, предвид факта, че в цели държави от ЕС по-малко от 60 % от домовете са свързани към мрежата. По-широкото използване на ИКТ може също така да улесни дистанционното обучение, комуникацията между отдалечени части от територията и представлява стимул за общуване с жените от селските райони на други страни, като събужда и интерес за изучаване на чужди езици и обмяна на опит.

6.2.1 Освен това ИКТ улесняват създаването на мрежи на предприемачки, неплатени семейни работнички и обикновени работнички, които, стимулирани от присъствието на мигрантки от страни извън ЕС, общуват и взаимодействат с жени от трети страни кандидатки. Това може да породи ползотворен обмен на опит, по-добро сътрудничество за развитие и дори още по-голяма търговска интеграция, както и да допринесе за решаването на предизвикателството, свързано с продоволствените доставки на световно равнище.

6.3 Здравото на жените в селскостопанските и селските райони е приоритет. Ефективни здравни услуги, включително със съоръжения за дистанционна медицина и дистанционно диагностициране, и качествени медицински служби трябва да следят за здравето, безопасността и професионалните заболявания на работното място, и това също може да създаде работни места за квалифициран персонал. Тези услуги (особено за репродуктивното здраве и гинекологична превенция) би трябвало да бъдат безплатни; във всички случаи разходите винаги трябва да бъдат съизмерими със семейните доходи и разходи. Важен аспект е наличието на множество възрастни жени: в някои страни със силно селскостопанско и селско измерение, средната продължителност на живота на жените е много

⁽¹⁵⁾ Обширни селскостопански райони не разполагат с университетски изследователски структури. Интересно е тук да се припомни изборът за създаването на университета в Umeå (Швеция) в слабо развит селски район, който обаче се оживи отново, когато изследователският център започна да функционира с пълен капацитет.

⁽¹⁶⁾ В част 2 от вече цитирания в бележка под линия 7 работен документ на Комисията (SWD) се посочва, че жените използват обществения транспорт по-често от мъжете.

по-дълга от тази на мъжете, така че по-голямата част от женското население е над 60 години⁽¹⁷⁾. За тези жени е от съществено значение наличието на медицински услуги, помощ и подкрепа, също и за да не задължават по-младите жени да поемат допълнителни семейни тежести.

6.4 Положението на жените неплатени семейни работнички продължава да се разглежда по много различен начин в отделните страни. Официално те не се признават за работнички, независимо че работят усилено в тази сфера, и в някои държави членки продължават да са лишени от каквито и да било здравни грижи и пенсия (с изключение на универсалната основна пенсия там, където социалната система предвижда такава). Необходими са инструменти за да се осигури покриването на осигуровките на тези жени чрез, например, специфични пенсионни фондове, популяризиран от социалните партньори или от териториалните органи. Би било целесъобразно също да се определи нормативна рамка за съсобствеността, евентуално чрез създаване на европейски статут на жената от земеделските и селските зони.

6.5 Жените в качеството им на управителки на семейната икономика са главни действащи лица в рационалното използване на енергията и унищожаването на отпадъците. Разделно събиране на отпадъците и подходящи съоръжения за компостиране и трансформация (биомаса) могат да бъдат интегрирани с целите на икономията на енергия и положителните цикли на селскостопанското и биологичното производство, които на практика са самодостатъчни в енергиен план. Достъпът до новите екологосъобразни технологии за производството и ефективното използване на ресурсите би трябвало да бъдат улеснявани и да се ползват от специални стимули за предприятия и дейности, управлявани от жени.

6.6 В много страни по инициатива на групи от жени е натрупан положителен опит в областта на селския туризъм, по-специално в туризма с кооперативен характер, като са постигнати отлични управленчески резултати. Предвид нарастващия интерес към този вид туризъм, тези дейности следва да бъдат свързани в мрежа за обмен на най-добрите практики.

6.7 За да допринесе за устойчивото развитие и дейностите на жените (често упражнявани върху малки парцели), дистрибуцията трябва да бъде с високо качество, функционална и гъвкава: местните кооперации за дистрибуция, с ниски разходи, биха могли да улесняват продажбата на качествени местни продукти на по-достъпни цени. Организирането на специални прояви за популяризирането на такива продукти е доказало своята полезност.

6.8 Важно е да се изтъква стойността на занаятчийските и типичните производства, които постепенно се изгубват. Целенасочени действия за предоставяне на информация и извършване на маркетинг може да спомогнат за поддържането или създаването на дейности и работни места, като възпрепятстват

⁽¹⁷⁾ В Литва жените живеят средно 11 години повече от мъжете; в Латвия – 10, в Полша, Румъния и Словакия – 8, в България, Чешката република, Португалия, Словения и Испания – 7.

напускането на селските райони и влошаването на качеството, причинени от масовия внос. Затова ефикасното взаимодействие на адекватни служби, технологии и транспорт, свързващи селските и селскостопанските райони с градските пазари е от съществено значение⁽¹⁸⁾.

6.9 Необходимо е да се подобри достъпът до кредити за създаване на селскостопански предприятия и кооперации, като се направи така, че традиционните банки (особено земеделските каси и местните спестовни каси) да носят отговорност, но също и чрез насърчаване на програми за микрокредитиране, предназначени предимно за жените.

7. Политиките на ЕС и участието на гражданското общество

7.1 В очакване на приемането на предложението за регламент, съдържащ общите разпоредби на структурните фондове⁽¹⁹⁾, припомняме, че в Регламента относно ЕЗФРСР се подчертава необходимостта да се използват ресурсите на Фонда за насърчаване на равенството между мъжете и жените и се предвижда информиране и участие на органите, ангажирани с постигането на тази цел⁽²⁰⁾. Новият общ регламент би могъл да бъде засилен чрез въвеждането на „ускорена процедура“ за жените, които създават селскостопанско или занаятчийско новаторско и устойчиво предприятие. Това би дало повече сила на гражданските организации, участващи в партньорството, посочено в член 6 от посочения нормативен текст, и би подобрило техния капацитет за даване на предложения.

7.2 Що се отнася до предложението за общ регламент за фондовете, което вече е предмет на становище на ЕИСК⁽²¹⁾, тук се потвърждава силна загриженост за последиците, до които обвързването с макроикономически условия (член 21) би могло да доведе по отношение на проектите, насочени към развитието на инициативи в полза на жените. ЕИСК отправя искане да се приемат конкретни нормативни мерки, за да не се допуска по-уязвимите социални субекти, в това число и жените, да бъдат засегнати пряко или непряко.

7.3 ЕИСК изразява желание, Комисията, освен вече разработения в посочените по-горе предложения ангажимент, по-своевременен да набелязва промените и нуждите на жените,

като избягва най-вече закостенялостта в съдържанието и методологията на програмите за подобряване на положението на жените в селското стопанство и селските райони.

7.4 По-силното и по-добро участие на жените в развитието на селското стопанство и селските райони би трябвало редовно да бъде включвано в европейските програми за изследвания и развитие, обучение (Европейски социален фонд и не само той) и мобилност на работниците, както и, естествено, в прилагането на политиката на икономическо, социално и териториално сближаване.

7.5 Разпоредби, програми и проекти, отнасящи се до прилагането на втория стълб, би трябвало да бъдат предмет на периодични проверки в рамките на процедурите по мониторинг на ОСП, за да се оцени тяхната ефективност в постигането на равни възможности и правилното използване на вложените средства.

7.6 Трябва да се осигурят тематични подпрограми в областта на политиките за развитието на селските райони и по подходящ начин да се насърчава и разпространява опитът на програмата „Leader“.

7.7 За да се разработят програми, в които приоритет да бъде разгръщането на потенциала на жените, е необходимо територията – в нейния физически административен и социологически смисъл – да бъде главно действащо лице в динамиката на участието. Организациите на социалните партньори и гражданското общество трябва съвместно и лично да носят отговорността за взетите решения и тяхното изпълнение. За да се направи това, те трябва също да покажат, че са в състояние конкретно и ефикасно да представляват нуждите на жените и да могат да ги интегрират на всички равнища на организациите, като се погрижат и за укрепване на техния капацитет.

7.7.1 ЕИСК призовава всички организации, представени в него, да обръщат голямо внимание на жените, които работят и живеят в селскостопански и селски райони, да изразяват техните нужди и стремежи и редовно да ги включват в различните структури за хоризонтално и вертикално партньорство.

Брюксел, 12 юли 2012 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Положението на занаятчийството в селските райони е подробно разгледано в становището CESE, ОВ С 143, 22.5.2012 г., стр. 35-39.

⁽¹⁹⁾ COM(2011) 615 final/2.

⁽²⁰⁾ Вж. Регламент 1698/2005 на Съвета, от 20 септември 2005 г. (ОВ L 277, 21.10.2005 г., стр. 1-40), член 6, параграф 1, буква в); член 62, параграф 1, буква б); член 76, параграф 2, буква а).

⁽²¹⁾ CESE, ОВ С 191, 29.6.2012 г., стр. 30-37, параграф 3.3.3.